

Сергій ШЕВЧЕНКО

ПУБЛІКАЦІЇ З ІСТОРІЇ НОВОЇ СЕРБІЇ В УКРАЇНІ

Причини створення і ліквідації Нової Сербії, її національний склад, соціально-економічні умови проживання переселенців, персоналії балканців, їх взаємовідносини з сусідами (запорожцями, новослобожанами, гайдамаками, поляками) у більшій чи меншій мірі були об'єктом вивчення в Україні в часи Російської імперії, Радянського Союзу, незалежної держави. Наслідком досліджень стали вихід в світ монографій, статей у наукових збірниках, журналах, газетах, авторами яких є історики, літератори, етнографи, краєзнавці. До цього слід додати і опубліковані в Україні результати досліджень російських та сербських науковців.

Ліквідація політичними або військовими засобами Нової Сербії, Гетьманщини, Запорозької Січі, гайдамаччини, Польської держави не сприяли протягом довгих десятиріч детальному дослідженню історії Центральної України середини – другої половини XVIII ст. Було, в значній мірі, втрачено час і в першій пол. XIX ст. з метою збору спогадів очевидців і, можливо, зберігшихся ще тоді писемних (сімейних, особистих) матеріалів переселенців для публікації. Отже, за майже 100 років після новосербської колонізації залишилися для дослідників лише офіційні документи, фрагментарні матеріали мандрівників або окремі мемуари. Ситуація змінюється з середини XIX ст. Зокрема, дослідження Січового архіву А. Скальковським виявило серед іншого інформацію про взаємовідносини переселенців із запорожцями і гайдамаками, фортецю св. Єлисавети (25).

Велику увагу до російсько-сербських зв'язків XVIII–XIX ст. проявив професор Казанського і Новоросійського університетів Віктор Григорович, який у 40-х рр. відвідав південнослов'янські землі. 11 травня 1876 р. у день св. Кирила і Мефодія вчений виголошує в Одесі на засіданні очолюваного ним Слов'янського благодійного товариства промову “Про участь сербів у наших суспільних відносинах”. У ній Віктор Іванович зазначає: “...У степах, де до цих пір діяла по Дніпру російська дружина запорожців, ще до проголошення імені Новоросії, оголошувалось уже ім'я сербів, закликаних на боротьбу з татарами і турками на російську землю. Ці Нова-Сербія і Слов'яно-Сербія, предтечі нової-Росії, зробились розсадником діячів, які ознаменували себе на цивільному і військовому теренах”. Виступ увійшов до XX тому Записок імператорського Новоросійського університету і був виданий окремою брошурою (10). Григорович підкреслював у історії військової слави Росії

роль Милорадовичів, Змаєвичів, Хорватів, Шевичів, Прерадовичів, Зоричів, Штеричів, Рашковичів, Черноєвичів, Вуїчів, Пишчевичів, Войновичів і ін.

У грудні 1876 р. професор раптово помирає у Єлисаветграді (тепер – Кіровоград), куди переїхав із Одеси. На зібрані громадськістю Росії кошти 1892 р. на його могилі урочисто відкривається пам'ятник. Виступаючи на цій церемонії проф. А. Кочубинський виголосив промову “Про значення В.І. Григоровича в історії слов'янства”, де сказав: “Якщо хто коли-небудь напише історію багатостраждального сербського народу, від XIV по XVIII століття, то саме за програмою Григоровича, при його висвітленні подій” (19, 46).

На відкритті пам'ятника В. Григоровичу виступив і його колишній студент, здібний випускник-історик Новоросійського університету, який приїхав одночасно з ним на викладацьку роботу до Єлисаветграда, В. Ястребов, зазначивши: “не на покой приїхав до нас професор, а для нової праці. Сюди привабили його спогади про Нову Сербію, яка була колонізаційним ядром для Новоросійського краю...” (19, 68). Саме Володимир Миколайович продовжить справу свого наставника, стане відомим археологом, етнографом, засновником музейної справи в краї, дослідником минувшини Центральної України, у т.ч. новосербського періоду. В Олександрійському повіті він знайомиться з Хорватами і Пишчевичами. Від нащадків колоністів Ястребов отримав “Примечанія Александра Пишчевича на Новоросійській край”, щоденник останнього, родовід Хорватів і ін. “Примечанія...” він підготував для публікації в “Кіевской Старине” (23). Туди ж він направив і “Пісню про серба”, записану в с. Олексіївці Єлисаветградського повіту. У коментарі до пісні Володимир Миколайович пише про “поблажливо-гумористичний дух, який дуже характерний для відносин між малоросійським населенням степів і сербами-пришельцями”, що й підтверджувалося вже з перших строф: “Ой сербине чорновусий, Чого в тебе кафтан куций?” (20, 757).

У передмові до своєї головної праці “Матеріали з етнографії Новосербського краю, зібрані в Єлисаветградському та Олександрівському повітах Херсонської губернії В. М. Ястребовим” він пише: “...Серби, котрі дали головний матеріал для урядової колонізації цього краю у минулому віці, до сьогоднішнього дня розчинились в оточуючому середовищі російському... без останку, хоч варто передбачити, що і вони внесли в неї щось своє... До цього вивчення привело нас також і довготривале перебування в центрі колишньої Нової Сербії – Єлисаветграді, пам'ять професора Григоровича, який спочив тут серед історичних та етнографічних задумів і починань” (12). Вірогідним є авторство Ястребова рецензії на “Известіе о походженіи Симеона Степановича Пишчевича” в “Кіевской Старине”. Тут ідеться про залишок лише кількох десятків нащадків новосербів, які розорилися чи розоряються, про відсутність слідів сербських етнографічних особливостей і задається питання у якому, здається, бачимо відповідь рецензента: “чи не була простим непорозумінням слов'янська і взагалі іноземна колонізація в Новоросії?” (7, 327). Відносно ж самого автора мемуарів відзначається його чесність і добросовісність у відношенні викладу фактів.

В. Ястребовим також було досліджено і підготовлено до друку в “Записках Імператорського Одеського товариства історії та старожитностей” документи з

архіву фортеці св. Єлисавети, передані на той час помилково (їх прийняли за запорозький архів) Єлисаветградською міською думою до Києва. Дослідник звернув увагу на порубіжні сутички, конфлікти, суперечки між новосербами і польськими шляхтичами, новослобожанами, запорожцями (32). З 1994 р. на Кіровоградщині вручається обласна краєзнавча премія ім. Ястребова, серед лауреатів якої є і дослідники історії Нової Сербії.

Релігійне життя за часів Нової Сербії було предметом висвітлення у ряді періодичних видань XIX ст. У “Записках Одеського товариства історії і старожитностей” зустрічаємо матеріал архієпископа Тверського і Кашинського Гавриїла. Він розповідає про будівництво церков при шанцях новосербських рот. Зокрема, у 1775 р. було освячено церкву в фортеці св. Єлисавети, штат якої із 13 чол. утримувався за казенні кошти, що виділялись Новій Сербії. Переселенці у церковному відношенні підпорядковувалися Києву, а з 1756 р. – Переяславу (8). Детальну хроніку будівництва церков на землях Новосербії у 1752–1761 рр. подають “Херсонські Єпархіальні Відомості” у хронологічно-історичному описі церков Херсонської губернії. Зокрема, мова йде про церкву в Новомиргороді, де було поховано генерал-аншефа Текелію. А Грецька церква в Єлисаветграді привертає увагу тим, що один з трьох престолів тут носив ім'я Праведного Симеона Сербського. Згадуються також культові споруди шанця Семлецького, сіл Сомбор, Федвар, Панчево, Калніболотського, Сентов, Надлака (28).

Осібнo виступає стаття архимандрита Арсенія в “Кіевской Старине”, оскільки повністю присвячена долі священнослужителя Софронія Добрашевича у Новій Сербії. Тут показано взаємовідносини І. Хорвата з Синодом і Сенатом у релігійних справах. Розкриваються непрості стосунки керівника новосербів зі своїм співплемінником з Балкан, Добрашевичем. Стаття є важливим джерелом з історії як переселенців, так і православ'я на теренах Центральної України (3).

У “Кіевской Старине” зустрічаємо ще цілу низку статей, де в більшій чи меншій мірі зачіпаються проблеми дослідження історії переселенців. Зокрема, в матеріалі проф. Д. Багалія привертає увагу аналіз причин асиміляції сербів, які “обрусіли і втратили свої етнографічні особливості”. Цьому сприяло те, що Нова Сербія лише частково була населена сербами. Серед переселенців проживало ще й багато молдаван, болгар. Вагомою причиною втрати своєї національної ідентичності було оточення “інших споріднених народностей”. І практичними кроками до цього стали шлюби українок і сербів, які переважно прибували неодруженими (4, 117).

Дослідження колонізаційних процесів, публікації з новосербської проблематики, продовжувалися і в радянську добу. Сергій Шамрай звернув увагу на політику Росії щодо місцевого населення краю на поч. 1750-х рр. Царський уряд вирішив звільнити цю територію. Мешканці Центральної України мали звідси виселитися, продавши свої будівлі колоністам з Балкан (30, 237).

У повоєнні десятиріччя викликає інтерес стаття у журналі “Народна творчість та етнографія” югославського дослідника Мирка Бар'якторовича, який приїздив на Кіровоградщину і дійшов висновку: “тепер від сербів на Україні залишилися лише назви окремих населених пунктів”. Серед причин цього він вказував

спільну релігійну належність, спорідненість мов, “характер енергійних українських жінок, які вдома є повновладними господинями і пишаться цим. Ясно, що в шлюбі з такими жінками процес українізації відбувся швидко”. В Новомиргороді югослав зафіксував народну назву частини поселення – Чорногорія (6, 41–42). Серед публікацій цього періоду вітчизняних авторів привертає увагу стаття О. Павлюченка в “Українському історичному журналі” (18).

Низка документів радянських (тепер – українських і закордонних) історичних архівів увійшла до об’ємного збірника “Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст.” (9). У них наводяться прізвища ряду сербів-офіцерів, показано взаємовідносини переселенців і гайдамаків. Великий масив архівних документів проаналізовано авторами “Історії міст і сіл Української РСР. Кіровоградська область” (13), де відведено місце і новосербській історії.

Етнограф В. Наулко у своїй книзі, присвяченій розвитку міжетнічних зв’язків на Україні, звернув увагу на процес етнічної асиміляції сербів. Його висхідною умовою автор вважав неоднорідність національного складу поселень колоністів, де жили і українці, молдавани, болгар, угорці та ін. А розвитку процесу сприяли ліквідація Нової Сербії, відміна особливого статусу краю і пільг переселенцям. На думку дослідника серби не тільки українізувались, а й молдаванізувались (17, 121–122). Етнографічним аспектам південноукраїнського регіону присвячено статтю відомого мовознавця А. Кримського, яка в 1973 р. увійшла до багатотомника його творів. Він вказував на деякий вплив сербів на фонетику української мови. Окремі слова із вжитку мешканців Єлисаветградського і південних частин Звенигородського та Чигиринського повітів учений розтлумачував тільки за допомогою сербської мови. Та й деякі зрозумілі слова мали форму, близьку до сербської. Наприклад, сотню називали сотиною (серб.: стотина). Кримський вважав це слово принесеним сюди із Балкан у XVIII ст. (14, 399).

У багатотомнику творів І. Франка в 1982 р. опубліковано рецензію на статтю М. Петрова “Вихованці Київської академії із сербів з початку синодального періоду до царювання Катерини II (1721–1762)”, надруковану в 1904 р. в “Известиях Отделения русского языка и словесности академии наук”. Письменник із посиланням на М. Костича відзначає, що до 1751 р. сербський митрополит П. Ненадович відраджував переселятися своїм співплемінникам в Україну, небажаючи зменшення їх кількості в Австрії і гадаючи, що в Росії вони швидко асимілюються. За ініціативою генерал-майора Хорвата російський уряд із слухачів академії, які збиралися учителювати в школах Сербії, намагався робити, пише Франко, “агентів, які б вербували сербів до переселення в Росію, або бажав задержати у себе обіцяною швидкої кар’єри, піддаючи їм надію, що коли вони своїм впливом притягнуть до себе сербів до Росії, то самі будуть пороблені єпископами та архимандритами. Розуміється, тої обіцянки щодо зорганізування окремої сербської церкви уряд не додержав” (27, 353).

У перебудовчі часи в СРСР було видано двотомний роман югославського автора Мілоша Црнянського “Переселення”, побудований на факті переходу частини воеводинських сербів із Австрії до Росії. Твір викликав інтерес до новосербської проблематики українських літературознавців. Зокрема, роман Црнянського

було проаналізовано президентом товариства “Україна – Сербія”, професором, доктором філологічних наук Павлом Рудяковим у праці присвяченій югославській літературі. А з нагоди 250-річчя переселення південних слов’ян до України вийшла його спеціальна монографія. Поруч з висвітленням причин переселення, історії Нової Сербії і Слов’яносербії, причин їх ліквідації у книзі подається низка документів сер. XVIII ст. та перелік архівних справ з цієї тематики (24). Інтерес до праці виявився під час презентацій у Києві та Новому Саді за участю науковців, дипломатів, письменників України і Югославії.

У 1990-і рр. доступними широкому загалу українців стали перевидання до-радянських книг Дмитра Яворницького (31) і Дмитра Бантиша-Каменського (5), у яких висвітлено і історію середини – другої половини XVIII ст. Проблеми відношення Запорозької Січі до виникнення Нової Сербії приділяє увагу у ряді праць О. Апанович (1).

Викликає інтерес виданий у 2000 р. корпус документів архіву Коша Нової Запорозької Січі. Зокрема, 1753 р. датоване клопотання керівництва козаків перед імператрицею Романовою про збільшення грошових виплат у зв’язку з позбавленням можливості для рибальства і полювання на землях, переданих Петербургом Донському Війську і Новій Сербії (2, 60). Окремі аспекти розглядуваної проблеми висвітлюються в статтях у наукових збірниках, зокрема, історичного факультету Запорізького державного університету (16). У 2001 р. в наукових працях Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка опубліковано статтю голови Сербсько-українського товариства у м. Новий Сад Средоє Лалича. У ній на підставі праць українських і сербських авторів, архівних джерел, дослідник із Югославії навів дані про генеральський та вищий офіцерський склад сербів у російській армії XVIII ст. (15).

Помітне місце у дослідженні історії балканської колонізації Центральної України посіла праця дніпропетровського історика Ольги Посунько “Історія Нової Сербії та Слов’яносербії”. Вона побудована на широкому масиві як опублікованих, так і архівних джерел та матеріалів. Належне місце відведено законодавчій базі утворення поселень. Авторка звернула увагу на особливості адміністративного устрою Нової Сербії, авторитарні методи правління її керівника Івана Хорвата. Цікавою є інформація щодо церковного життя переселенців (22).

У населених пунктах, де колись були роти гусарського і пандурського полків Нової Сербії, завжди є помітним краєзнавчий інтерес до тих часів. Це проявлялося в публікаціях у районних і обласних газетах матеріалів працівників бібліотек, музеїв, шкіл, журналістів. Автором ряду наукових статей з історії південноукраїнсько-югослов’янських зв’язків XVIII ст. є учителька з Олександрії О. Чумак (29). Із першого номера кіровоградський журнал “Вежа” передруковує з продовженням мюнхенське видання Н. Полонської-Василенко “Заселення Південної України в половині XVIII ст.” (21). Пожвавилася публікація матеріалів з історії Нової Сербії після створення Кіровоградського обласного товариства “Україна – Сербія” у 2000 р. Матеріали з цієї проблематики оприлюднюються в республіканських засобах масової інформації, навчальних посібниках, публікаціях з історії краю (11). Зараз

завершується робота над книгою “Кіровоградщина в українсько-сербських зв’язках (1752-2002 рр.)”.

Отже, за XIX – поч. XXI ст. ученими, краєзнавцями, мемуаристами – мешканцями України нагромаджено, досліджено і опубліковано значний матеріал з історії Нової Сербії. Разом з працями закордонних учених (Сербії, Росії і ін.) він складає важливий комплекс інформації з такого помітного явища в міжслов’янських зв’язках, як балканська колонізація Центральної України. В той же час, гадаємо, дослідження архівних документів, невідомих ще листів, мемуарів тієї пори можуть дати перспективу до вивчення більш широкого спектру проблем другої пол. XVIII ст. Зокрема, цікавим було б залучення до цього процесу джерел польських і турецьких архівів, матеріалів іноземних мандрівників, документів православної церкви. Серед перспективних проблем вивчення вбачаються подальші долі переселенців та їх нащадків у Російській імперії, СРСР, Україні. Вже й після їх асиміляції нерідко збережено прізвища і антропологічний тип, а можливо й менталітет. Мало ще відомо про повсякденний військово-господарський побут рядових переселенців, національні звичаї (свята, кухня, календарна обрядовість) принесені сюди з Балкан та ін.

1 Апанович О. М. *Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі*. – К.: Дніпро, 1991. – 330 с.

2 *Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів. 1734–1775*. Том 2. – К.: Білоцерківська книжкова фабрика, 2000. – 748 с.

3 Архимандритъ Арсеній. *Софроній Добрашевич, архимандритъ Новой Сербии*//Кіевская Старина. Том X. – 1884. – Октябрь. – С. 276–305.

4 Багалеі Д. И. *Колонизация Новороссійскаго края и первые шаги по пути культуры: историч. этюд*// Кіевская Старина. Т. XXIV. – 1889. – Июль. – С. 110–148.

5 Бантыш-Каменский Д. Н. *История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства*. – К.: Час, 1993. – 656 с.

6 Бар’якторович Мирко. *Серби на Україні*// Народна творчість та етно-графія. – 1971. – № 3. – С. 38–42.

7 В. Я. *Известіе о походе Симеона Степановича Пишчевича. 1731–1785 г.* Изданіе императорскаго общества исторіи и древностей рос. при московскомъ университете, подъ ред. действит. члена Нила Попова. – М.: 1884. – IV+561 с. [Рецензія]//Кіевская Старина. Том X. – 1884. – Октябрь. – С.321–328.

8 Гавриіл, *Архієпископъ Тверскій и Кашинскій. Отрывокъ повествованія о Новороссійскомъ крае, изъ оригинальныхъ источниковъ почерпнутый. Періодъ отъ основанія въ Новороссійскомъ крае Новой Сербіи, до учрежденія наместни-чества Екатеринославскаго съ упраздненіемъ губерній Новороссійской и Азовской, за коимъ последовало упраздненіе и Славянскоі епархіи, съ 1751 по 1786 годъ*//Записки Одес-

скаго общества истории и древностей. Том третій.–Одесса, въ городской типографіи, 1853. – С. 79–129.

9 *Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст.*: зб. документів. – К.: Наук. думка, 1970. – 660 с.

10 Григорович В. И. *Об участи сербовъ въ нашихъ общественныхъ отноше- нияхъ*. – Одесса: Тип. Ульриха и Шульца, 1876. – 27 с.

11 *День* (Київ). – 2002. – 1 листопада; Козир І. А., Шевченко С. І. *Історія рідно- го краю (навчальний посібник для шкіл Кіровоградщини)*. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка; 2001. – С. 20–24; Шевченко С.І. *Кіровоградщина – козацький край*.– Кіровоград: Кіровоградське державне видавництво, 2001.– С. 22–25.

12 *Єлисавет (Кіровоград)*. – 1992. – 20–27 травня.

13 *Історія міст і сіл Української РСР. Кіровоградська область*. – К.: УРЕ, 1972. – 816 с.

14 Кримський А. *До етнографії т. зв. Новоросії*// Твори в п'яти томах. Том третій. Мовознавство. Фольклористика. – К.: Наук. думка, 1973. – С. 392–405.

15 Лалич Средое. *Сербы – штаб-офицеры и генералы в русской армии в XVIII веке*// Наукові записки з історії України: Збірник статей. Вип. 8. – К.: Хрещатик, 2001. – С. 19–31.

16 Мірущенко О. П. *Регулювання російським урядом економічних відносин Гетьманщини та Нової Січі у 40–60-х рр. XVIII ст.*// Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. Випуск VIII. – Запоріжжя: Тан- дем-У, 1999. – С. 53–61; Сурева Н. В. *Повітові і губернські предводителі на півдні України (остання чверть XVIII ст.)*// Там само. – С. 81–87; Мільчев В. І. Посунько О. М. *Історія Нової Сербії та Слов'яносербії [Рецензія]*// Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: *Пів- денна Україна. XVIII–XIX ст.* Вип. 4. – Запоріжжя, 1999. – С. 262–264; Никифоре- нко Н. А. *Щоденник подорожі І. А. Гільденштедта Єлисаветградською провінцією (травень-липень 1774 року)*// Там само. – С. 15–39.

17 Наулко В. И. *Развитие межэтнических связей на Украине (историко-эт- нографический очерк)*. – К.: Наук. думка, 1975. – 276 с.

18 Павлюченко О. В. *Сербські військово-землеробські поселення на Україні у XVIII ст.*// Український історичний журнал. – 1981. – № 2. – С. 101–108.

19 *Памятникъ профессору В. И. Григоровичу на могиле его въ Елисавет-граде*. – Одесса: Типографія Штаба Одесскаго военного округа, 1894. – 83 с.

20 *Песня о сербе*. Сообщ. В. Ястребовъ// Киевская Старина. Т. X. – 1884. – С. 757–758.

21 Полонська-Василенко Наталія. *Заселення Південної України в половині XV- III ст.*// Вежа (Кіровоград). – 1995–2000. – № 1–10. Див. також: її ж: *Історія Украї- ни. У 2 т. Том 2. Від середини XVIII століття до 1923 року*. – К.: Либідь, 1992. – С. 111–117. Репр. відтв. вид. Мюнхен, 1972–1976.

22 Посунько О. М. *Історія Нової Сербії та Слов'яносербії*. – Запоріжжя: Тан- дем-У, 1998. – 80 с.

23 *Примечанія Александра Пишчевича на Новороссійській край. Съ примеч. В. Ястребова*// Киевская Старина. Т. VIII. – 1884. – С. 111–134.

24 Рудяков П. *История как роман. Андрич. Селимович. Крлежа. Црнянский.* – К.: Наук. думка, 1993. – 220 с.; Його ж: “В службу и вечное подданство...” *Сербские поселения Новая Сербия и Славяносербия на украинских землях (1751–1764).* – К.: Артэк, 2001. – 176 с. Про аналіз роману Црнянського див. також Дзюба Олена. *Роман Мілоша Црнянського “Переселення” (Українсько-сербські взаємини у 18 столітті)*// Слово і час. – 1999. – № 9. – С. 59–65.

25 Скальковській А. *Исторія Новой-Сечи или последнего Коша Запорожского.* Часть II. Издание третье. – Одесса: Типографія А. Шульце, 1885. – 359 с.

26 Тимофеенко В. И. *Города Северного Причерноморья во второй половине XVIII века.* – К.: Наук. думка, 1984. – 220 с.

27 Франко І. Петров Н. *Воспитанники Киевской академии из сербов с начала синодального периода до царствования Екатерины II (1721–1762) [Рецензія]*// Зібрання творів у п'ятдесяти томах. Том 35. *Літературно-критичні праці (1903–1905).* – К.: Наук. думка, 1982. – С. 352–353.

28 *Хронико-историческое описание церквей губернии Херсонской*// Херсонские Епархіальныя Ведомости. – 1878. – № 12. – С. 366–385.

29 Чумак О. *Австро-російські суперечності та переселення сербів в Росію в середині XVIII століття*// Питання історії міжнародних відносин. Матеріали науково-методичної конференції “Актуальні проблеми історії міжнародних відносин нового та новітнього часу”. – Одеса, 1996. – С. 226–228, її ж: *Історія Нової Сербії у висвітленні А. О. Скальковського*// *Заселення Півдня України: Проблеми національного та культурного розвитку: Наукові доповіді Міжнародної науково-методичної конференції.* Ч. 1. – Херсон, 1997. – С. 86–87.

30 Шамрай Сергій. *До історії залюднення степової України в XVIII ст. (Крилівщина і Лизаветчина)*// Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – 1929. – Кн. XXIV. – С. 207–302.

31 Яворницький Д. І. *Історія запорізьких козаків.* Т. 1. – Львів: Світ, 1990. – 319 с.

32 Ястребов В. *Архивъ крепости св. Елисаветы* // Записки Императорскаго Одесскаго общества історії и древностей. Томъ пятнадцатый. – Одесса: Типографія А. Шульце, 1889. – С. 543–593.

РЕЗИМЕ / SUMMARY

У періоду од средине 19. до почетка 21. века историја Нове Србије побудила је видно интересовање украјинских истраживача. Резултат тога интересовања је низ објављених монографија, прегледа, чланака, зборника и докумената. У њима се у већој или мањој мери разматрају узроци сеобе Срба у украјинске земље, питања финансијске подршке и повластица колонистима од стране царске власти, међусобни односи Балканаца и домаћег становништва, улога Ј. Хорвата у организовању живота јужнословенских војника на новој територији, национални састав

Нове Србије и узроци асимилације досељеника, презентују се предуслови ликвидације војне насеобине.

Публикације које су угледале свет у Кијеву, Херсону, Одеси, Запорожју, Кировограду и другим научним центрима у претходном и на почетку овога века, творе значајну основу за проучавање историје међусловенских веза. У првом реду пажњу привлаче радови: А. Скаљковског, Д. Јаворницког, В. Григоровича, Д. Бантиша-Каменског, В. Јастребова, Д. Багалија, О. Апановича, П. Рудјакова, О. Посуњко и др.

*

In the period from the middle of the 19th century to the beginning of the 20th century the history of New Serbia revived a vivid interest of the Ukrainian researchers. The result of this interest was a series of published monographs, reviews, articles, collections and documents. In them, in larger or smaller volume the reasons for the migration of the Serbs to Ukrainian lands have been considered, the issues of financial support and the privileges the colonists got from the authorities, mutual relationships of the Balkan people and the domestic population, the role of Jovan Horvat in the organization of the life of southern Slavic soldiers on the new territory, national structure of New Serbia and reasons for assimilation of migrants, but also the preconditions for the liquidation of the military settlement have been presented.

The publications published in Kiev, Herson, Odesa, Zaporozje, Kirovograd and other scientific centers in the previous and in this century make a significant basis for the examination of the history of inter-Slavic links. The works of the following authors have drawn the greatest attention: A. Sklajkovski, D. Javornicki, V. Grigorovic, D. Bantisa-Kamenski, V. Jastrebova, O. Apanovic, P. Rudjakov, O. Posunjko and others.